

Паоло Коњети

ОСУМ ПЛАНИНИ

Превод од италијански јазик:

Анета Симовска

МАКЕДОНИЈА
литература

Скопје, 2019

МАКЕДОНИЈА

ОСУМ ПЛАНИНИ

Збогум, збогум! Но, ти го кажувам ова
тебе, поканетиот на забавата:
ќе најде спас оној кој ги љубел многу,
без разлика, луѓето, птиците, животните.

С. Т. Колриџ, *Балада на сџариоџ морнар*

Татко ми одеше во планина на свој начин. Не беше баш наклонет кон медитација, беше олицетворение на тврдоглавост и самоувереност. Се качуваше не одмерувајќи ги силите, секогаш во трка со некого или со нешто, и каде што патеката му се чинеше долга пресекуваше по линијата на најстрмната падина. Со него беше забрането да застанеш, не смееше да се жалиш од глад, замор или студ, но можеше да пееш убава песна, посебно кога имаше бура или густа магла. И да врескаш спуштајќи се низ снежните полиња.

Мајка ми, која го запознала уште како момче, велеше дека тој ни тогаш не чекал никого, бил обземен следејќи секого што ќе го видел на поголема височина: затоа требало да си во форма, за да бидеш привлечен во неговите очи, а тој смеејќи се ти ставаше на знаење дека си го освоила. Таа подоцна преферирала да седи во ливадите или да ги потопа нозете во некој поток или да ги препознава имињата на тревките и цвеќињата отколку да пешачи. Дури и на врвот првенствено ѝ се допаѓаше да ги набљудува далечните врвови, да размислува за оние од својата младост и да се сеќава кога и со кого била таму, додека татко ми тогаш бил обземен од некој вид разочарување и сакал само да се врати дома.

Мислам дека тоа биле спротивставени реакции на истата носталгија. Моите се преселиле во градот во своите триесетти години, оставајќи го руралниот Венето во кој мајка ми беше родена, а татко ми пораснал како воен сирак. Доломитите беа нивните први планини, прва љубов. Ги спомнуваа понекогаш во нивните разговори, кога уште бев премногу мал за да го следам разговорот, но слушав одредени зборови

како се издвојуваат како позвучни, позначајни: Катиначо, Сасолунго, Тофане, Мармолада. Доволно беше татко ми да го изговори едно од овие имиња за да ѝ светнат очите на мајка ми.

Тоа беа места каде што се вљубиле, малку подоцна го сфатив тоа и јас: еден свештеник ги водел таму како деца и истиот свештеник ги венчал, едно есенско утро во подножјето на Трите Врва на Лаваредо, пред црквичката што се наоѓа таму. Тоа планинско венчавање беше основниот мит на нашето семејство. Неприфатен од родителите на мајка ми поради причини што не ги знаев, прославиле со четворица пријатели, со јакни како свадбена облека, а првата брачна ноќ ја минале во кревет во планинарскиот дом Ауронцо. Снегот веќе светел на испакнатите делови на Големиот Врв. Било сабота, октомври 1972, на крајот на планинарската сезона за таа и за многу наредни години: следниот ден ги натовариле во автомобилот зимските чевли, панталоните, нејзината бременост и неговиот договор за вработување и заминале во Милано.

Спокојството не беше доблест што татко ми го земаше предвид, но во градот ќе му требаше повеќе од воздухот. Во Милано ваква беше панорамата: во седумдесеттите години живеевме во зграда на широк булевар со многу сообраќај под чијшто асфалт, се зборуваше, течела реката Олона. Вистина е дека во врнежливите денови се поплауваше – и јас ја замислував реката таму долу како татни во мракот, се крева сè додека не ги поплави шахтите – но имаше и друга река, секогаш преполна, составена од автомобили, комбиња, моторчиња, камиони, автобуси, амбулантни возила. Ние бевме на високо, на седмиот кат: двата реда исти згради со кои улицата беше опколена го зголемуваа метежот. Одредени ноќи татко ми не можеше да издржи, стануваше од креветот, широко го отвораше прозорецот како да сакаше да го навреди градот, да го замолчи или да му истури жежок катран; стоеше таму една минута гледајќи долу, потоа ја навлекуваше јакната и излегуваше да прошега.

Од прозорците го гледавме небото. Еднолично бело, рамнодушно на годишните времиња, избраздено само од птиците во лет. Мајка ми настојуваше да одгледува цвеќиња на балкончето поцрнето од чадот и мувლოსано од постојаните дождови. На балконот одгледуваше билки, меѓутоа ми раскажуваше за лозјата во август, во селото во кое пораснала или за тутуновите лисја закачени за мотиките во сушилиците или за аспарагусите кои за да останат меки и бели мора да се берат пред да никнат, за што беше потребен посебен талент, за да ги видиш додека уште се под земја.

Сега тој интуитивен вид ѝ беше корисен на сосема друг начин. Работеше како болничарка, во Венето, но во Милано доби место на санитарен асистент во населбата Брестови, на западната периферија на градот, во посиромашниот дел. Тоа беше ново звање, како што беше семејното советувашиште во кое работеше, со идеја да им помага на жените за време на бременоста, а потоа да го следи новороденчето сè до првата година: тоа беше работата на мајка ми и ѝ се допаѓаше. Само што таму каде што ја праќаа да ја извршува, повеќе наликуваше на некаква мисија. Во населбата имаше малку брестови: сета топонимија на населбата, со нејзините улици со евли, елки, ариши, брези, звучеше смешно меѓу зградиштата на дванаесет ката, во кои имаше зарази со секакви болести. Меѓу задачите на мајка ми беше да оди да го провери просторот во кој расте детето, а по таквите посети остануваше потресена неколку дена. За најтешките случаи мораше да поднесе пријава во судот за малолетници. Многу ѝ беше тешко да стигне до таа мерка, а уште повеќе, тоа ѝ носеше одредена доза на навреди и закани, па сепак не се двоумеше дали одлуката е правилна. Не беше единствената што веруваше во тоа: ја поврзуваше длабока солидарност со социјалните работници, со воспитувачките и со учителките, како чувство-то на женската и колективната одговорност кон овие деца.

Татко ми, пак, отсекогаш беше осаменик. Работеше како хемичар во една фабрика со десет илјади работници, со

постојани штрајкови и откази, а што и да се случуваше таму внатре, вечерта се враќаше полн со гнев. На вечерата го гледаше ТВ дневникот молчешкум, држејќи го приборот за јадење во воздух, како да очекуваше во секој момент да избувне нова светска војна и се нервираше во себе на секоја вест за нечие убиство, криза на владата, поскапување на бензинот, бомба поставена од непознати сторители. Со малкуте колеги кои ги покануваше дома разговараше речиси само за политика и на крајот секогаш се караше. Со комунистите беше антикомунист, со католиците радикал, либерал со секого што имаше намера да го вклучи во некоја религија, да му стави партиска етикета; но, тоа не беа времиња кога се избегнуваше регрутацијата и за кратко колегите на татко ми престанаа да доаѓаат дома. Меѓутоа, тој продолжи да оди во фабриката како секое утро да треба да влезе во ров. Не спиеше ноќе, работите ги доживуваше многу лично, користеше тапи за уши и таблети против главоболка, избувнуваше во силни напади на бес: тогаш мајка ми стапуваше на сцена, па меѓу должностите на бракот ја презема и оваа да го скроти, да ги ублажи ударите од борбата меѓу татко ми и светот.

Дома уште зборуваа на венецијанскиот дијалект. Во моите уши тоа беше таен говор меѓу нив двајцата, ехо на еден претходен мистериозен живот. Остаток од минатото како трите фотографии што мајка ми ги имаше наместено на масичката во претсобјето. Често застанував да ги гледам: на првата беа нејзините родители во Венеција, за време на единственото патување на кое заминале, подарок од дедо ми за баба ми за сребрената свадба. На втората, целото семејство позираше во сезоната на гроздоберот: баба и дедо седат во средина на групата, три девојчиња и едно момче стојат околу нив, корпите со грозје на гумното од куката. На третата, единствениот син, мојот вујко, се смееше заедно со татко ми покрај крстот на некој планински врв, со јаже замотано преку